

Agnė Žilinskaitė, Gintautas Vėlius

Genio grupės štabo bunkeris Zervynų–Palkabalio miške

Tyrinėtas Dainavos apygardos partizano Kazimieraičio rinktinės DLK Vytauto tėvūnijos Genio grupės štabo bunkeris (Varėnos r., Zervynų girininkija, Zervynų–Palkabalio miškas) yra 4,34 km į ŠR nuo Zervynų ir 4,14 km į V nuo Palkabalio kaimų bei 8,35 km į P nuo Varėnos. 1952 m. gegužės 17 d. Vilniaus apskrities MGB (tarybinio saugumo) valdybos, 2–N skyriaus grupė Druskininkų rajone Pugačių miške areštavo Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės, DLK Vytauto tėvūnijos, Genio partizanų grupės vadą Petrą Vaitkų (LYA, f. K–1, ap. 58, b. Nr. 26768/3, t. 1, l. 11). Po trijų parų tardymo, kankinimų Petras Vaitkus parodė savo partizanų grupės štabo bunkerio vietą Zervynų–Palkabalio miške. 1952 m. gegužės 20 d. ankstų rytą įvyko bunkerio šturmas, kurio metu žuvo 4 Dainavos apygardos partizanai: Antanas Česnulevičius, Vytautas Lukoševičius, Jonas Morkūnas ir Vytautas Sadauskas (LYA, f. K–41, ap. 1, b. 410, l. 283–284). Tą pačią dieną sudarytame MGB akte (LYA, f. K–1, ap. 58, b. 26768/3, t. 5, l. 66–67) minimi kautynių metu sužeisti agentai smogikai, nukauti partizanai. Akte taip pat rašoma, kad jų kūnai buvo užkasti vietoje (rusiškai – *трупы бандитов закопаны на месте*). Šaltinyje yra ir kitos šiuo atveju svarbios informacijos. Rašoma, jog susišaudymo metu bunkeris užsidegė ir įgriuvo. Atkasinėjant bunkerį jame aptikti 4 PPŠ pistoletai-kulkosvaidžiai, 1 vokiškas bei 4 rusiški šautuvai, 3 pistoletai TT, 2 diskinės bei 4 lenktos šovinių dėtuovės. Minima, jog medinės ginklų dalys buvo visiškai sudegusios, o metalinės pažeistos granatų sprogimų. Taip pat aptiktas

apdeges apie 50 m audinio rietimas bei 29 pakeiliai kavos. Pastaroji informacija leido tikėtis bunkeryje aptikti ir mažiau ugnies pažeistų radinių. Svarbi ir Petro Vaitkaus-Genio tardymo protokole užfiksuota informacija apie bunkerį – „Slėpėmės specialiai pastatytoje 9 m² ploto žeminėje. Viršutinė žeminės dalis iškilusi virš paviršiaus ir atrodo kaip nedidelė 1 m aukščio pakilumėlė, apaugusi samanomis, todėl vietovėje neišsiskirianti. Žeminėje yra du ambrazūros formos langai, vienas R, kitas P pusėse. Durys – įėjimas į žeminę – Š pusėje. Durys neužmaskuotos, tačiau, kad jas pastebėti reikia prieiti prie žeminės arti. Priešais duris iškastas įgilinimas, kuriame nusileidimui padaryti keturi laipteliai...“

Šiandien bunkerį supa brandus apie 70 metų amžiaus pušynas. Greta, Š pusėje stovi vietos Šaulių kuopos iniciatyva 2012 m. pradžioje pastatytas paminklas – atminimo kryžius. Tyrinėta 9x7 m dydžio perkasa, kurios centro koordinatės LKS–94 sistemoje – X 535807,80; Y 6000391,20. Bunkerio vietoje buvo ovali 7x5 m dydžio duobė, orientuota V–ŠV – R–PR kryptimi. Duobę supo iki 70 cm aukščio pylimėliai, susidarę bunkerio statybos metu išmetant iš duobės gruntą. Š, R ir P pusėse pylimėliai buvo su apie 1 m pločio tarpais – nužemėjimais. Duobė, matuojant nuo šių pylimėlių viršaus, buvo iki 1,6 m gylio, V gale siekė 1,8 m. Perkasa matuota taip, kad į ją patektų visa bunkerio duobė, Š pusėje buvęs įėjimas ir iki 2 m pločio teritorijos už bunkerio ribų. Perkasa orientuota PR–ŠV kryptimi, kampai daugmaž sutapo su pasaulio šalimis. Prieš pradėdant kasimo darbus, bunkerio aplinka 100 m spinduliu patikrinta metalo detektoriumi. Surasti 165 individualūs radiniai (iš viso tyrimų metu aptikti 684 individualūs radiniai ir apie 820 vienetų masinės medžiagos). Pagal surinktas

dviejų tipų šovinių tūteles (53 Mosin–Nagan tipo ir 62 pistoleto kulkosvaidžio PPŠ tipo) ir jų koncentracijas nustatyta, kad puolimo metu šauliai buvo išsidėstę netolimoje bunkerio aplinkoje. Didesnės tūelių koncentracijos konstatuotos apie 8 m į Š bei 6 m į R nuo bunkerio įėjimo. Tokia artima kovos distancija suprantama, kadangi tada bunkerį supo jaunuolynas ir matomumas buvo kur kas prastesnis nei dabar. Bent 33 Mosin–Nagan tipo šovinio tūtelės aptiktos vienoje vietoje – buvo prilipusios prie pušies kamieno. Taigi, matyt, MGB smogikai po mūšio dalį tūelių surinko, kad paslėptų kovos pėdsakus. Perkastos aplinkoje taip pat surinktos 8 kulkos – 3 šautuvinės, 5 pistoletinės. Su puolimu sietinos aptiktos 5 signalinių raketų gilzės bei du granatų žiedai. Perkastos aplinkoje aptiktos 5 geležinės ginklų detalės, nemažai su partizanų buitimi sietinų daiktų, aprangos detalių. Maždaug už 3 m į Š nuo bunkerio apie 1 m² plote surastos 7 uniforminės sagos su Vyčio ženklu – 5 didesnės, dvi mažos. Matyt, čia gulėjo visas iš bunkerio išmestas švarkas. Tokio pobūdžio radiniai ir jų išsidėstymas rodo, kad po puolimo, kurio metu bunkeris sudegė, gaisravietės turinys buvo iškastas ir sumestas artimiausioje aplinkoje ieškant žuvusiųjų kūnų, ginklų, kitų daiktų. Gaisravietės turinys – perdegę medinės konstrukcijos fragmentai, įvairūs daiktai vėliau vėl buvo suversti į bunkerio duobę. Perkastos aplinkoje surasta su partizanų kasdieniu gyvenimu sietinų daiktų – stalo įrankių, lėkščių, buitinių baterijų detalių ir kitų radinių. Už perkastos, perkasoje ir pačiame bunkeryje surinkti partizanų turėto špižinio puodo fragmentai, aptiktas geležinis statinės lankas. Iš įvairiose vietose aptiktų detalių rekonstruota beveik visa partizanų turėta geležinė krosnelė. Perkastos aplinkoje surinkti 45 2,5–50 cmm dydžio ir iki 1 mm storio įvairių formų stipriai

korodavusios geležinės skardos fragmentai. Sprendžiant iš didesnių skardos gabalų formos bei išlenkimo jie galėjo būti naudojami apie 10 cm skersmens krosnelės kamino apskardinimui. Taip pat aptikti 6 2,5–3 mm storio, 8–32 cm ilgio vielos gabalai. Sprendžiant iš formos, du jų naudoti 10–15 cm skersmens tūriui (kaminui?) suveržti.

Perkasoje nulupus samanas bei nukasus 10 cm storio miškožemio sluoksnį, išryškėjo ovalus įgilinimo, kuriame buvo įrengtas bunkeris, kontūras. Ant smėlio įžemio aplink bunkerį atsidengė iš bunkerio po gaisro išmestų medinių konstrukcijų liekanos – suanglėjusių lentų fragmentai. Perkasoje, tačiau už bunkerio ribų surinkti dar 58 individualūs radiniai. Aptikta 13 Mosin–Nagan tipo šovinio tūelių, taip pat dvi Mauzerio tipo šovinio tūtelės. Viena jų buvo iššauta, kita susprogusi, matyt, nuo karščio bunkeryje kilus gaisrui. Taip pat bunkerio aplinkoje aptikta 13 PPŠ tipo šovinio tūelių, viena jų susprogusi. Partizanų buitį iliustruoja dantų pastos tūbelė, žiogelių rinkinys. Aptikta dar viena saga su Vyčio ženklu. Greta bunkerio surasti 5 langų kabliukai bei vyrų detalės. Gali būti, kad šie radiniai liudija granatų sprogimų metu į išorę iškritusius bunkerio langelius. Greta bunkerio taip pat aptikta pora stalo peilių, pora lagamino metalinių kampų apkaustų, kitų su buitimi sietinų daiktų. Ties įėjimu į bunkerį gulėjo elektrinis kišeninis žibintuvėlis (1 pav.). Tokio žibintuvėlio baterijų elementų – anglinių šerdelių aptikta ir perkastos, ir bunkerio aplinkoje. Perkasoje, tačiau už bunkerio ribų, surinkta nemažai masinės medžiagos: 6 akumulatorinių baterijų sekcijos, įvilktos į plastikinę dangą, 15 0,3–14,5 cm ilgio vinių, 4 2–3 cm ilgio medvaržčiai, 10 2,5–12,5 cm dydžio išsilydžiusio spalvoto metalo (aliuminio?) fragmentų, 5 mm storio ir apie 6 cm ilgio geležinė

1 pav. Greta įėjimo į bunkerį aptiktas elektrinis kišeninis žibintuvėlis. G. Vėliaus nuotr.

Fig. 1. An electric pocket torch discovered beside the bunker's entrance

0 5 cm

viela, apie 60 2,2–12,4 cm dydžio, 2,3 mm storio langų stiklo fragmentų (dalis apsilydę), apie 30 įvairios stiklinės taros duženų (dalis apsilydę), 16 0,5–31 cm dydžio ir iki 1 mm storio įvairių formų stipriai korodavusios geležinės skardos fragmentų.

Pašalinus visą bunkerio duobėje susiformavusį miškožemį, centrinėje duobės dalyje gilintasi į 3,5x3 m dydžio plotą, orientuotą beveik R–V kryptimi, siekiant aptikti bunkerio kontūrus ir išlikusias medines konstrukcijas. Įsigilinus 20 cm, gelsvame smėlyje išryškėjo

2 pav. Atsidengusios perdegusios medinės bunkerio grindys. G. Vėliaus nuotr.

Fig. 2. The bunker's burnt wooden floor

3x3 m dydžio pilkesnės spalvos stačiakampė bunkerio duobė. Maždaug 1 m gylyje atsidengė lentinės suanglėjusios bunkerio grindys (2 pav.). Bunkerio grindų lygis buvo 2,4 m žemiau aukščiausio P pusėje jį supusio smėlio pylimėlio ir apie 1,75 m gylyje nuo tuometinio žemės paviršiaus. Lentų plotis apie 25 cm, storis 2–3 cm, suklotos tiesiog ant smėlio PV–ŠR kryptimi, galais link įėjimo. Paeilį bunkerio kraštus aptiktos virš grindų gulėjusių perdegusių 10–12 cm skersmens rąstelių liekanos. Pagal atstumus tarp jų pavyko nustatyti, kad bunkerio būta stačiakampio, 3,2 m pločio P–Š kryptimi ir 3,35 m ilgio R–V kryptimi. Matyt, į rąstelius rėmėsi neišlikę statramsčiai, už kurių buvo tvirtinamos horizontalios sienų lentos. Dėl bunkeryje kilusio gaisro nei statramsčiai, nei sienų lentos neišliko. Tačiau perdegusių horizontalių lentų fragmentų pastebėta ties menamų bunkerio sienų apatine dalimi. Bunkerio viduje aptiktos 7 stulpvietės. Visais atvejais apie 8 cm skersmens stulpai buvo įleisti apie 60 cm giliau grindų lygio. Stulpaviečių vietose medinėse grindyse buvo išpjautos stačiakampės išpjovos. Bunke-

ryje buvusiais stulpais galėjo būti paremti gultai arba stogo konstrukcija. Visos kitos aukščiau grindų lygio buvusios medinės konstrukcijos sudegė, be to, buvo suardytos po puolimo ieškant ginklų bei partizanų kūnų. Dėl šių priežasčių tikslesnė bunkerio rekonstrukcija yra negalima.

Tyrimų metu atkreiptas dėmesys į tai, kad į V nuo bunkerio ribos gilesnė daubos vieta tęsiasi bent pusantro metro. Iš pradžių manyta, kad tai nelegalių tyrėjų „darbo“ pasekmė. Pastebėta, kad šioje vietoje yra suardytas ir dar nesuiformavęs miškožemio sluoksnis. Vis dėlto nutarta vietą patikrinti ir ties ŠV kampu įgilinimas perkasoje praplėstas kasant 1,7x1,7 m dydžio išpjovą. Ryškesni duobės kontūrai išpjovoje taip ir neišryškėjo, tačiau aptikta apie 1,5x1,5 m dydžio gylio su lyg bunkerio grindimis lentomis grįšta duobė – prieangis. Lentų telikę buvo tik degėšiai, iš kurių galima spręsti, kad lentos klotos R–V kryptimi. Prieangio P sienelė buvo sutvirtinta horizontaliais apie 10 cm storio rąsteliais, 3 iš jų aptikti suvirtę į prieangio vidų.

Iš Petro Vaitkaus-Genio tardymo protokolo buvo žinoma, kad bunkerio Š pusėje buvo įrengtas įėjimas. Jį ženklino ties bunkerio ŠV kampu buvęs į Š orientuotas apie 1 m pločio reljefo pagilėjimas. Tik nukasus miškožemį pagilėjimo vietoje atsidenė 70 cm pločio įėjimo ribos. Jas ženklino suanglėjusių horizontalių lentų fragmentai. Bandant iškasti įėjimo vidinę erdvę, pradėjo slinkti bei dalinai užgriuvo ŠV perkastos šlaitas. Iš kilo pavojus, kad į perkasą įgrius greta stovintis paminklas. Tačiau pavyko konstatuoti, kad įėjimo plotis ties giliausia jo dalimi buvo iki 1 m. Sprendžiant iš išlikusių suanglėjusių lentų fragmentų, įėjimo sienelės buvo išmuštos horizontaliomis lentomis. Įėjimas turėjo būti apie 2,5 m ilgio, palaiptiui kylantis į Š link.

3 pav. Bunkeryje aptiktas pistoletas (TT?).
G. Vėliaus nuotr.

Fig. 3. The pistol (TT?) discovered in the bunker
0 — 5 cm

Iškasus vidinę bunkerio erdvę konstatuota, kad puolimo metu medinės konstrukcijos sudegė visiškai, pirminėje padėtyje rastos tik apanglėjusios grindų lentos bei palei sienas gulėję rąsteliai. Perdegęs bunkerio turinys po puolimo buvo išmestas į paviršių, vėliau vėl sumestas atgal ir kartu su užpiltu smėliu sudarė apie 1 m storio sluoksnį. Taigi daugelis aptiktų radinių jau gulėjo ne pirminėje vietoje, buvo randami įvairiuose aukščiuose. Iš viso vidinėje bunkerio erdvėje surasti 453 individualūs radiniai. Didelę dalį jų sudarė Mauzerio bei PPŠ tipo šovinių tūtelės, kurių daugelis nuo karščio susproginėjusios. Tai rodo, kad besiginantys partizanai neturėjo galimybės panaudoti visų turėtų šaudmenų resursų. Beje, bunkeryje aptiktos visos Mosin–Nagan tipo šovinio tūtelės nesusprogusios. Matyt, jos yra nuo šovinių, iššautų bunkerio užpuolikų ir tik vėliau, perkasinėjant bunkerį, pateko į vidinę jo erdvę. Aptikta taip pat ir nenustatyto tipo šautuvo šovinio tūtelė bei 3 nenustatyto tipo pistoleto šovinių tūtelės. Iš viso bunkeryje surinktos 24 šautuvo bei 116 pistoletinių (PPŠ?) kulkų. Aptiktos 6 pistoletinės nenustatyto ginklo 6,5 mm kalibro kulkos. Ne visą ginkluotę MGB smogikams pavyko aptikti. Tyrimų metu surastas stipriai korodavęs pistoletas (TT?) (3 pav.) bei pistoleto šovinių dėtuvi. Bent 8 geležiniai dirbiniai priskirtini ginklų detalėms. Puolimo eigą iliustruoja bunkerio vidinėje erdvėje aptikti

0 ————— 1 cm

4 pav. Bunkeryje aptiktas Vyčio ženklelis, matyt, nukritęs nuo kokardos. G. Vėliaus nuotr.

Fig. 4. A Vytis emblem, apparently from a cap, that was discovered in the bunker

0 ————— 2 cm

5 pav. Bunkeryje aptiktas skauto ženklelis (apačioje įrašas – BUDĖK). G. Vėliaus nuotr.

Fig. 5. A Scout emblem (with the inscription 'BUDĖK' at the bottom) discovered in the bunker

0 ————— 2 cm

6 pav. Bunkeryje aptiktas medalionas. G. Vėliaus nuotr.
Fig. 6. A medallion discovered in the bunker

4 susprogusių granatų liežuvėliai-svirtelės ir dar vienas žiedas. Surastos 29 didesnės – 2,2 cm skersmens ir 14 mažesnių – 1,5 cm skersmens uniforminių sagų su Vyčio ženklu. Didesnė jų koncentracija pastebėta iš karto į kairę nuo įėjimo į bunkerį. Matyt, užpuolimo metu šioje vietoje buvo sukabinti partizanų švarkai. Taip pat aptikta viena sagutė su dvigubo kryžiaus skyde simboliu bei dvi, matyt, užpuolikų pamestos sagutės su žvaigžde ir kūju bei pjautuvu. Partizanų aprangos detales reprezentuoja aptiktos grandys bei sagtys. Paminėtini įdomesni radiniai – uniformų atributai – tai, antpečio (?) žvaigždutė, Vyčio ženklelis, matyt, nukritęs nuo

kokardos (4 pav.), iš skardos išpjauti Gedimino stulpai, skauto (5 pav.) bei raudonojo kryžiaus (?) ženkleliai, kokardų dalys. Aptikti net iš žalios spalvos plastiko iškirpti Gedimino stulpai. Retas radinys – medalionas, kurio vienoje pusėje herbas su karūna, Vyčio, erelio ir sparnuoto angelo simboliai, kitoje – Švč. Mergelės Marijos su kūdikiu vaizdinys (6 pav.). Gaisro beveik nepalietas išliko ir medžiaginiame kapšelyje laikytas rožančius (7 pav.). Partizanų buitį reprezentuoja stalo įrankiai – peiliai, šakutės, valgio gamybą liudija aptikta keptuvė, bulvinė tarka. Partizanai pasišviesdavo žibalinėmis lempomis – aptikti keli jų fragmentai. Matyt, bunkeryje laikytas žibalas buvo gaisro, kilusio puolimo metu, priežastis. Bunkeryje taip pat aptiktas kibiro rankenėlės lankas. Matyt, dalis surastų skardų fragmentų yra kibiro likučiai. Aptikta geležinių lagamino apkaustų ir portfelio detalių. Įdomus žalvarinis puodelis, pagamintas iš artilerijos sviedinio (8 pav.). Bunkeryje surasta radinių, identifiкуotų kaip radijo imtuvo detalės. Nemažai radinių, iliustruojančių partizanų kasdieninius buitinius poreikius: kvepalų, vaistų ir, matyt, rašalo buteliukai, žirklys, žiogeliai, siūlų ritė, veidrodėlio atramėlė, skustuvas ir galąstuvėliai, kišeninio žibintuvėlio stikliukas bei baterija, cigarečių kandiklis, dildė ir kt. Bunkeryje taip pat aptikti du nemaži geležiniai durų kabliai. Neaišku tik nuo ko tada prireikdavo užsikabinti. Surastas ir durų vyris. Vienas netikėčiausių radinių – apdegusi knyga. Iš išlikusių puslapių galime spręsti, jog tai yra A. Venclovos sudaryta „Knyga apie Petrą Cvirką“ (Valstybinės grožinės literatūros leidykla, 1949). Pažymėtina, kad dėl gaisro metu buvusios aukštos temperatūros dauguma daiktų, pagamintų iš spalvotųjų metalų lydinių, išsilydė ir juos pavyko surasti tik įvairaus dydžio lašų pavidalu. Kita vertus, išliko nesudegę keli ugniai neat-

sparūs daiktai: knyga, siūlų ritė, rožančius. Ties bunkerio P sienos R galu bei R sienelės Š dalimi bunkeryje buvo aptikta daugiau langų stiklo. Tai leidžia spėti, jog šiose vietose buvo įrengti langeliai. Kaip tik tose vietose bunkerį supęs pylimėlis yra žemiausias, galbūt dėl geresnio matomumo. Bunkeryje aptikta daug masinės medžiagos: 32 įvairių formų stipriai korodavusios geležinės skardos fragmentai, 4 geležinės ir 7 žalvarinės vielos gabalai, 80 cm ilgio laidas iš 0,3 mm skersmens žalvarinių vielučių, 101 2,5–15,5 cm ilgio geležinė vinis, 7 2,9–8,5 cm dydžio išsilydžiusio spalvoto metalo (aliuminio?) fragmentai, 39 akumuliatorinių baterijų sekcijos, įvilktos į plastikinę dangą, 12 stačiakampių akumuliatorinių baterijų, apie 140 2,3–2,9 mm storio langų stiklo fragmentų (dalis apsilydę), 45 mm storio stiklo fragmentai, stipriai apsilydę (vieno matosi šlifotos kraštinės) – matyt, veidrodžio duženos, apie 80 stiklinių butelių fragmentų (8 kaklelių, 7 dugnelių fragmentai), 2 stiklainio fragmentai, 5 nedidelių stiklinių buteliukų (odekolono?) kaklelių fragmentai, 4 žibalinų lempų „ropių“ fragmentai, 24 briaunuotų stiklinių indų fragmentai (buteliukų, stiklinių, grafino duženos).

Bunkerio vidinėje erdvėje žuvusių partizanų palaikų aptikti nepavyko, surasti tik 4 nedideli apdegti kaulų fragmentai. Nuspręsta ištirti du žvalgomuosius šurfus netolimoje bunkerio aplinkoje pastebėtų nenatūralių įgilinimų vietose. 2,5x2,5 m dydžio šurfus 1 tirtas 2,5 m į PV nuo perkastos PR sienelės; 3x2 m dydžio šurfus 2 kastas 14 m į Š nuo perkastos Š kampo. **Šurfe 1** iš kart po miškožemiu, 20–30 cm gylyje atsidengė gelsvo smėlio įžemis. Ant įžemio, šurfo centre ir kiek arčiau bunkerio aptikti 4 2 mm storio langų stiklo fragmentai, 14 stiklinių butelių kaklelių, 14 dugnelių, apie 140 butelių sienelių fragmentų. Matyt, šioje vietoje buvo

0 5 cm

7 pav. Bunkeryje aptiktas rožančius medžiaginiame dėklelyje. G. Vėliaus nuotr.

Fig. 7. A rosary in a fabric case that was discovered in the bunker

8 pav. Bunkeryje aptiktas puodelis. G. Vėliaus nuotr.

Fig. 8. A cup discovered in the bunker

0 5 cm

partizanų įrengta buitinės paskirties atliekų duobė.

Šurfe 2 nuėmus velėną bei nukasus miškožemio sluoksnį geltono smėlio įžemyje išryškėjo stačiakampio užapvalintais kampais formos, 2x1 m dydžio pilkšva dėmė. 50–60 cm gylyje aptikti neanatomine tvarka gulintys žmogaus kaulai: šlaunikaulis, blauzdikaulis, kaukolės fragmentai, šonkauliai ir kt. 70–80 cm gylyje aptikti žuvusiojo griaučiai, gulėję anatomicine tvarka. Kūnas į duobę buvo įmestas kniūbsčias. Skeletui trūko viršutinės dalies kaulų: kaukolės, raktikaulių, žastikaulių. Giliau – 80–90 cm gylyje, duobės P gale aptikti dar trijų kaukolių

fragmentai. Duobėje taip pat surasta žalvarinė sagutė su Vyčio ženklu, dvi plastikinės marškinių sagutės, Mosin–Nagan tipo šovinio tūtelė, žalvarinė diržo sagtelė. Skeleto krūtinės srityje surastos 3 pistoletinės kulkos. Žuvusiųjų kaulai apdegti. Matyt, gaisro ir granatų sprogimų metu sudarkyti kūnai į tyrinėtą duobę buvo sumesti dalimis. Kadangi palaikai buvo užpilti nestoru, apie 40 cm smėlio sluoksniu, didžiąją jų dalį galėjo išstampyti miško žvėrys.

The Genys Group staff bunker in the Zervynos–Palkabalis forest

The excavated Lithuanian post-war partisan bunker is 4.34 km to the NE of Zervynos village, 4.14 km to the W of Palkabalis village, and 8.35 km to the S of Varėna (Varėna District, S Lithuania). The bunker was assaulted on 20 May 1952, at which time four Dainava District partisans died: Antanas Česnulevičius, Vytautas Lukoševičius, Jonas Morkūnas, and Vytautas Sadauskas. The MGB report drawn up the same day also mentions the assaulting agents who were wounded during the battle and the partisans who were killed. The report additionally states that the bunker burnt up and collapsed during the fire fight and the discovered partisan bodies were buried at the site.

An oval 7 x 5 m pit up to 1.8 m deep existed at the bunker site. The pit was surrounded by a bank up to 70 cm high that had been created from soil removed from the pit during the bunker's construction. A 9 x 7 m trench was excavated after a metal detector survey, with which yielded 165 isolated finds, had been conducted in a 100 m radius around the bunker. A total of 684 isolated finds and about 820 pieces of mass materials were discovered during the

entire investigation. The majority of the finds were cartridge casings and bullets that show the course of assault. Signal rocket casings and grenade pins were also found. The discovered uniform buttons with the Vytis symbol (Fig. 4), belt buckles, and belt loops represent partisan clothing elements. Many finds connected with everyday domestic life were found: fragments of a small iron stove, an iron pot, a frying pan, a potato grater, various cutlery and tools, etc. (Figs. 1, 5–8). Rechargeable battery sections were a frequent find. The partisans used the electricity to listen to the radio, parts of which were also discovered. One pistol (Fig. 3), a pistol magazine, and many other iron weapon parts were recovered. The bunker's wooden elements had completely burnt up and been destroyed. Only floorboard fragments (Fig. 2) and eight postholes had survived. It was stated that the bunker was 3.25 x 3.2 m and had a door and two windows. A small part of the bunker projected above the ground's surface.

No remains of the fallen partisans could be found inside the bunker, only four small burnt bone fragments. It was decided to excavate two trial test pits at the sites of unnatural depressions noticed in the bunker's immediate vicinity. Disarticulated human bones: a femur, a tibia, skull fragments, ribs, etc. were discovered at a depth of 50–60 cm in test pit 2. An articulated skeleton was found at a depth of 70–80 cm. The body had been thrown face down into the pit. The skeleton was missing the bones of the upper body: the skull, clavicles, and humeri. Another three skull fragments were found deeper down at a depth of 80–90 cm in the S end of the pit. A small brass button with a Vytis symbol and two plastic shirt buttons were also found in the pit. Three pistol bullets

were found in the skeleton's chest area. The bones had been burnt. Apparently the bodies, which had been disfigured during the fire and the grenade explosions, had been thrown into

the excavated pit in pieces. Because the remains had been buried under a thin, roughly 40 cm layer of sand, the bulk of the bodies could have been pulled out by forest animals.